

Warszawa, dnia 19 marca 2013 r.

RPO-720809-VII-720.6/12/WS

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych i Doprowadzonych w celu
Wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Elku
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 17 grudnia 2012 r., do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Elku (dalej: PdOZ lub Izba), udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm): Justyna Lewandowska – dyrektor Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji”, dr Aleksandra Iwanowska, Wojciech Sadownik (prawnicy) i dr n. med. Joanna Żuchowska.

Celem wizytacji zapobiegawczej Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby przedstawionej przez insp. Marka Hyzopskiego - Komendanta Powiatowego

Policji w Ełku, podinsp. Zbigniewa Karpińskiego - Naczelnika Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego oraz innych pracowników pełniących dyżur w PdOZ;

- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: regulaminem izby zatrzymań, książką wizyt lekarskich, książkami kontroli służby, wybranymi losowo protokołami zatrzymań z zaświadczeniami lekarskimi o możliwości pobytu w PdOZ, rejestrem zatrzymanych.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji analizie poddano: dziennik szkoleń Referatu Patrolowo – Interwencyjnego i Zespołu Ochrony założony 1 stycznia 2012 r., sprawozdanie z dnia 15 października z wizytacji PdOZ przez sędziego Sądu Okręgowego w Suwałkach, protokoły kontroli sanitarnej przeprowadzonej przez Państwowego Inspektora Sanitarnego MSW dnia 15 września 2011 r. oraz 17 września 2012 r., książką kontroli i nadzoru Sekcji Prewencji i Ruchu Drogowego KPP w Ełku, zestawienie liczbowe osób umieszczonych w Izbie i wybranym nagraniem monitoringu.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (opłata za pobyt doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w dniu wizytacji wynosiła 102 zł).

Z analizy dokumentacji wynika, iż od stycznia do grudnia 2011 r., w Izbie umieszczono 4650 osób, w tym podejrzanych o popełnienie przestępstwa – 1187 osób, w związku z popełnionym wykroczeniem – 10, na polecenie sądu lub prokuratora – 496, zatrzymanych prewencyjnie – 108 oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia – 2849 (2498 mężczyzn, 314 kobiet i 37 nieletnich). W okresie od 1 stycznia do 30 listopada 2012 r. w PdOZ osadzono 2102 osób, z czego 521 osób w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa, 4 w związku z popełnieniem

wykroczenia, 249 na polecenie sądu lub prokuratora, 48 zatrzymanych prewencyjnie, do wytrzeźwienia 1279 osób (1174 mężczyzn, 89 kobiet i 16 nieletnich) oraz 1 cudzoziemca w celu wydalenia.

Podczas przeprowadzania wizytacji Mechanizmu, w Izbie nie przebywały osoby zatrzymane.

W żadnym z protokołów zatrzymania, które zostały poddane analizie, Mechanizm nie stwierdził uchybień lub treści budzących wątpliwości w zakresie zasadności zatrzymania i pobytu danej osoby w PdOZ.

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

Do pełnienia służby w Izbie oddelegowanych jest 5 funkcjonariuszy Zespołu Ochrony.

Funkcjonariusze Policji przewidziani do pracy w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych celem wytrzeźwienia przechodzą systematyczne szkolenia z zakresu zasad pełnienia służby w PdOZ, metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej (w tym zajęcia praktyczne prowadzone przez ratownika medycznego).

KMP stoi na stanowisku, iż powyższą ofertę szkoleniową należałoby poszerzyć o dodatkowe zagadnienia tak, aby personel PdOZ wiedział jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak radzić sobie ze stresem i agresją oraz uaktualniać sukcesywnie wiedzę, jak również udoskonalać umiejętności w omawianych obszarach.

Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (patrz: Fragment Drugiego Sprawozdania Ogólnego [CPT/Inf (92) 3] dot. szkoleń funkcjonariuszy służb porządku publicznego) wskazują, że nie ma lepszej gwarancji przeciwko złemu traktowaniu osoby pozbawionej wolności niż dobrze wyszkolony funkcjonariusz Policji czy Służby Więziennej. CPT kładzie szczególny nacisk na konieczność rozwijania umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej.

Z informacji przekazanych przez dyżurnego komendy wynika, że w przypadku umieszczenia w Izbie kobiety, czynności związane z jej osadzeniem zawsze wykonuje jedna z funkcjonariuszek Policji pełniąca dyżur w Komendzie w danym dniu.

Kontrola osobista zatrzymanych przeprowadzana jest w dyżurce profosa. Pomieszczenie to nie jest monitorowane.

W Izbie funkcjonują 2 pomieszczenia izolacyjne wyposażone w łóżko przeznaczone do stosowania środka przymusu bezpośredniego w postaci unieruchomienia pasami. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez komendanta, w przypadku umieszczenia zatrzymanego w pasach, jego stan, jest sprawdzany co 30 minut. Regulacje zawarte w § 3 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego (Dz. U. 1990 r. Nr 70, poz. 410 ze zm.), daje funkcjonariuszom Policji prawo do stosowania pasów. Jednakże brak jest bardziej szczegółowych regulacji dotyczących sposobu realizacji tego środka. Mając to na uwadze Mechanizm zwraca się do komendanta o wskazanie czy istnieją wewnętrzne regulacje określające sposób stosowania pasów. Ponadto, analiza nagrania z pomieszczenia izolacyjnego (noc z 5 na 6 grudnia 2012 r. w godzinach od 20.45 do 6.00) wykazał, że wbrew zapewnieniom komendanta kontrole stanu osoby zapiętej w pasy nie jest wykonywana co 30 minut. Funkcjonariusze Policji weszli do zatrzymanego, zapiętego w pasy od godziny 21.00 do 5.44, 4 razy (21.45, 22.54 w związku z uwolnieniem przez zatrzymanego ręki, 2.52, 4.00). Mając na uwadze duże zagrożenie związane z unieruchomieniem osoby na tak długi czas, w opinii KMP niedopuszczalne są tak rzadkie kontrole stanu osoby zapiętej w pasy. Zastrzeżenia wizytujących wzbudził także zniszczony materac w jednym z pomieszczeń izolacyjnych, oraz bardzo zły stan pasów w drugim (brak podkładek filcowych).

W wyniku analizy książek kontroli służby przedstawiciele Mechanizmu uznali, że zapisy w niej zawarte świadczą o przeprowadzaniu osobistych kontroli

cel (w porze nocnej co godzinę, a za dnia co pół godziny), regularnym wydawaniu posiłków o określonych godzinach i umożliwianiu wyjść zatrzymanym do łazienki. Nagranie monitoringu korytarza z dnia 3 grudnia 2012 r. od godziny 20.00 do 24.00 potwierdziła faktyczne przeprowadzanie kontroli stanu zatrzymanych przez funkcjonariusza Policji. Analiza wpisów dokonanych przez sierż. sztab. Leszka Krawca była niemożliwa z uwagi na ich całkowitą nieczytelność. Powyższe uniemożliwia jakąkolwiek kontrolę przedmiotowych wpisów. W związku z KMP zaleca wyeliminowanie tego uchybienia.

W okresie dwóch lat poprzedzających wizytację w Izbie miało miejsce wydarzenie nadzwyczajne – 15 października 2011 r. w Izbie zmarł zatrzymany. Postępowanie w tej sprawie zostało prawomocnie zakończone, funkcjonariuszowi Policji pełniącemu tego dnia służbę w Izbie nie przedstawiono zarzutów. W tym samym okresie nie odnotowano żadnych postępowań dyscyplinarnych, karnych lub cywilnych prowadzonych przeciwko PdOZ i pełniącym służbę w Izbie funkcjonariuszom Policji.

4. Prawo do informacji

Dokumentem regulującym prawa i obowiązki osób zatrzymanych i umieszczonych w PdOZ jest *Regulamin pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (dalej: regulamin) stanowiący załącznik Nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2012 r. nr 638), dalej: rozporządzenie. Tekst powyższego dokumentu, wraz z adresami instytucji stojącymi na straży praw człowieka, przyklejony był na ścianach w pokojach dla zatrzymanych. Wysokość na której regulamin jest umieszczony może stanowić znaczne utrudnienie dla osób chcących się z nim zapoznać. W związku z

powyższym KMP zaleca zawieszenie regulaminu na wysokości dającej możliwość swobodnego zapoznania się z nim.

W dniu wizytacji na terenie PdOZ była dostępna dla zatrzymanych książki, prasa i czasopisma.

Należy podkreślić, że jednym z trzech podstawowych praw przysługujących zatrzymanym, stanowiącym gwarancję przeciwko złemu traktowaniu osób zatrzymanych jest prawo dostępu do adwokata. Zgodnie z zaleceniami CPT (§ 38 Drugiego Sprawozdania Ogólnego Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom [CPT/Inf (92)3]) *dostęp do adwokata przez osoby przebywające w areszcie policyjnym powinien obejmować prawo do kontaktowania się oraz do odwiedzin przez adwokata (w obu przypadkach gwarantujących poufność rozmów), jak również, co do zasady, prawo danej osoby do obecności adwokata w czasie przesłuchania.*

W celu zapewnienia powyższego, w ocenie KMP należałoby udostępnić osobom zatrzymanym, które chciałyby skorzystać z obrońcy z wyboru odpowiedni spis adwokatów wykonujących zawód w danym okręgu.

5. Warunki bytowe

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia usytuowane są na parterze budynku Komendy Powiatowej Policji w Ełku. W ich skład wchodzi pokoje dla zatrzymanych (jedno -, dwu - i trzyosobowe), w tym 2 pomieszczenia izolacyjne, pokoje sanitarne dla zatrzymanych, pokój lekarski, 2 pokoje przejściowe, łazienki odrębne dla kobiet i mężczyzn (wyposażone w prysznic, WC i umywalkę), magazyn czystej pościeli i rzeczy przekazanych do depozytu, magazyn rzeczy brudnych. Zgodnie z § 24 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia pokój przejściowy musi być wyposażony w stół oraz taborety lub ławy bez ostrych krawędzi, przymocowane do podłogi lub ściany. Ponadto, w pomieszczeniu tym umieszcza się Regulamin pobytu osób w pokoju przejściowym oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka (§ 27 ust 2

rozporządzenia). Mając to na uwadze KMP zaleca uzupełnienie stwierdzonych braków.

W dniu wizytacji placówka dysponowała odzieżą i obuwem zastępczym, ręcznikami, mydłem oraz środkami higienicznymi dla kobiet. Odzież osoby chorej zakaźnie przechowywane są w pomieszczeniu w plastikowym worku.

Pokoje zatrzymanych są monitorowane, a podgląd monitoringu jest niedostępny dla osób trzecich i możliwy do podglądu w pomieszczeniu dyżurnego Komendy.

W czasie wizytacji w pomieszczeniach Izby było czysto, działało w nich oświetlenie oraz sygnalizacja przyzywowa, a temperatura w pokojach dla zatrzymanych była odpowiednia do pory roku. Uwagę wizytujących zwróciły ostre krawędzie stolików i stołków w niektórych pomieszczeniach. Taki stan rzeczy jest niezgodny z § 8 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia, stanowiącym, że pokój dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia musi mieć taborety lub ławy bez ostrych krawędzi. W opinii KMP niezrealizowanie przytoczonego przepisu może stanowić zagrożenie dla zatrzymanych. W związku z tym konieczny jest przegląd wyposażenia Izby w celu wyeliminowania występujących zagrożeń.

Osoby zatrzymane mają możliwość utrzymania higieny osobistej poprzez skorzystanie z natrysku w sanitariacie. Kabina prysznicowa w sanitariacie damskim nie miała żadnej przesłony. W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji brak przesłony przy prysznicu pozbawia korzystających intymności. W związku z powyższym KMP zaleca zapewnienie korzystającym z sanitariatów odpowiednich warunków.

Izba była wyposażona w wózek inwalidzki. Jest to bardzo dobre rozwiązanie, jednakże same pomieszczenia nie są przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością i o obniżonej sprawności fizycznej (np. starszych). Ponieważ istnieje możliwość umieszczenia takich osób w Izbie, KMP zaleca podczas najbliższego planowanego remontu odpowiednie zmodernizowanie PdOZ, albowiem w aktualnym stanie osoby te nie będą mogły korzystać z urządzeń sanitarnych czy też samodzielnie poruszać się po terenie placówki.

Rzeczy cenne, które zatrzymany posiada przy sobie w trakcie zatrzymania, są rejestrowane i przechowywane w szafie depozytowej. Analiza kwitów depozytowych nie nasunęła żadnych wątpliwości.

Wszystkie posiłki dla zatrzymanych zapewnione są formie cateringu. Dostarczane są w jednorazowych, utrzymujących ciepło opakowaniach. Zgodnie z informacją funkcjonariusza Policji pełniącego dyżur w PdOZ w dniu wizytacji, między posiłkami zatrzymani mogą otrzymać wodę. Napój podawane są w jednorazowych kubkach.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Izba zatrudnia 5 lekarzy, którzy pełnią dyżur w godzinach od 19.00 do 7.00. badają przed umieszczeniem w Izbie osoby jeżeli mają widoczne obrażenia ciała, gdy oświadczają, iż cierpią na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia oraz gdy żądają udzielenia pomocy medycznej. Badane są również osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia. Koszty utrzymania personelu medycznego pokrywa Miasto Ełk. Przyjęte w Izbie rozwiązanie należy wysoko ocenić, jednakże w ocenie KMP badaniom przed umieszczeniem w Izbie powinny być poddawane wszystkie osoby zatrzymane. Pozwala to wyeliminować istnienie przeciwwskazań zdrowotnych do osadzenia w Izbie. Co więcej, z uwagi na możliwość identyfikacji wszelkich obrażeń ciała i szczegółowe odnotowanie tego faktu w dokumentacji medycznej, stanowi zabezpieczenie funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ przed zarzutami dotyczącymi niewłaściwego traktowania.

Krajowy Mechanizm Prewencji przypomina, iż w zakresie badań lekarskich opinię wyraził również Komitet ds. Zapobiegania Torturom i Nieludzkiemu oraz Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu (CPT), w sprawozdaniu dla polskiego rządu z wizyty w Polsce w 2004 r. [(Rada Europy, Strasburg, 11.04.2005 r.); CPT (2005)3]. W § 44 CPT zalecił *zapewnienie wszystkim nowoprzybyłym bezzwłoczne badanie medyczne i regularne wizyty lekarskie lub pielęgniarские*. Ponadto, zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia

Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.), *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie.* Badanie osób w czasie kiedy lekarzy nie pełnią dyżuru w PdOZ, przeprowadzane są w Szpitalu Wojskowym w Elku.

W razie nagłego zachorowania zatrzymanego w Izbie, wzywane jest pogotowie ratunkowe.

Analiza dokumentacji medycznej znajdującej się w Izbie nie wykazała uchybień. Natomiast zdecydowana większość lekarstw znajdujących się w apteczce była przeterminowana. KMP zaleca zutylizowanie tych medykamentów.

Badanie na obecność alkoholu w organizmie przeprowadzane jest przy użyciu alkometru. W dniu wizytacji świadectwo wzorcowania urządzenia było aktualne.

8. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca:

Komendantowi Komendy Powiatowej Policji w Elku:

1. poddawanie badaniom medycznym każdego zatrzymanego przez osadzeniem w Izbie;
2. w przypadku braku regulacji dotyczących stosowania pasów, uregulowanie przedmiotowej kwestii;
3. wyposażenie pryszniczyci damskiego w przesłony zapewniające intymność;
4. wymianę wskazanych w pkt. 3 materaca i pasów;
5. wyposażenie Izby w spis adwokatów wykonujących zawód w danym okręgu;
6. przeprowadzenie szkoleń dla funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ, z zakresu komunikacji interpersonalnej oraz radzenia sobie ze stresem;
7. w ramach najbliższego planowanego remontu pomieszczeń PdOZ dostosowanie

sanitariatów Izby oraz przynajmniej jednego pokoju do potrzeb osób z niepełnosprawnością i osób starszych, które nie będą w stanie samodzielnie się poruszać bez odpowiednich udogodnień.

Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Olsztynie:

1 zapewnienie Komendantowi Komendy Powiatowej Policji w Ełku środków na realizację zalecenia nr 7.